

ЕТИКЕТНІ МОВЛЕННЄВІ АКТИ В АСПЕКТІ ЛІНГВОДИДАКТИКИ

О. М. ТРУМКО, кандидатка філологічних наук, наукова співробітниця,
*Міжнародний інститут освіти, культури та зв'язків з діаспорою
Національного університету «Львівська політехніка»*

E-mail: oksana_trumko@ukr.net
<https://orcid.org/0000-0003-3816-6164>

Анотація. У статті етикетні мовленнєві акти розглянуто в контексті викладання української мови на початковому рівні для іноземців, які здобувають освіту в Україні, студентів українознавчих студій у світі, української діаспори, дітей трудових мігрантів, які навчаються в суботніх і недільних школах за кордоном. Встановлено, що етикетні мовленнєві акти забезпечують реалізацію низки комунікативних намірів іншомовців і допомагають набутти комунікативної компетенції. В основі дослідження – комунікативний підхід до викладання мови як іноземної, що передбачає опанування особливостей реалізації мови в конкретних ситуаціях спілкування, а не тільки вивчення лексики та граматики мови. Зосереджено увагу на мовленнєвих актах вибачення, вітання, побажання, подяки, привітання та прощання. Висвітлено соціокультурний контекст, в якому актуалізуються окреслені мовленнєві акти, зокрема комунікативна ситуація, статус адресанта / адресата, комунікативна мета. Окреслено засоби вербалізації мовленнєвих актів вибачення, вітання, побажання, подяки, привітання та прощання, які іншомовці вивчатимуть на рівні А1. Це висловлювання та лексеми, які формують зміст відповідних мовленнєвих актів та задовольняють комунікативні потреби іншомовців на початковому рівні (фрази вітання та прощання, назви свят, назви абстрактних понять тощо). Визначено набір граматичних категорій для коректної побудови цих висловлювань: непрямі відмінки іменників та особових займенників, кличний відмінок іменника для номінації адресата, дієвідмінювання дієслів (вітати / бажати) у теперішньому часі, узгодження іменника з прикметником, приклади дієслівного керування тощо. Об'єктом аналізу є і вибір мовних засобів апеляції до співрозмовника, що в українській мові належить до глобальних правил спілкування, визначає його тональність, а їх порушення часто призводить до комунікативних девіацій. Ефективне засвоєння особливостей реалізації етикетних мовленнєвих актів забезпечує система вправ і завдань для читання, аудіювання, розвитку монологічного та діалогічного мовлення.

Ключові слова: українська мова як іноземна, початковий рівень, етикетні мовленнєві акти, лексико-граматичні засоби.

Актуальність дослідження. Сучасна методика викладання української мови як іноземної базується на комунікативному підході, основу якого формують такі положення: 1) у процесі комунікації взаємодіють лінгвістична й соціальна дійсність, їх регламентує ситуація спілкування; 2) мову використовують для досягнення прагматичного ефекту, тобто висловлювання не може бути саме по собі; 3) одиницею комунікації є мовленнєві акти; 4) вибір мовленнєвого акту визначають намір мовця, фонові знання, ситуація спілкування; 5) найбільш природними є усні види спілкування – слухання і говоріння [2, с. 18]. Сам процес вивчення мови передбачає опанування мовних одиниць як «глибинних значень розгорнутих змістових структур тексту, що є втіленням мотивів та інтенцій автора, з метою формування умінь адекватного сприйняття текстової інформації та створення власних (усних і письмових) висловлювань відповідно до комунікативної мети й наміру, розвитку пізнавальної активності учнів, підвищення їхнього інтересу до вивчення української мови, виховання національної самосвідомості, поваги до мовних традицій українського народу й

бажання наслідувати естетичні й етичні норми спілкування» [10, с. 139]. Отже, зміна парадигми від вивчення лексики та граматики до опанування мови через мовленнєві акти як способи комунікативної взаємодії у конкретних ситуаціях спілкування дозволяє максимально ефективно вивчати мову.

Відповідно до Стандартизованих вимог до рівнів володіння українською мовою як іноземною А1–С2 [13], на початковому рівні іншомовець повинен оволодіти навичками реалізації інформування, спонукання, запитування. Також його мовлення супроводжують етикетні мовленнєві акти, які дозволяють встановлювати контакт зі співрозмовником, забезпечують основні принципи кооперативного спілкування.

Аналіз досліджень і публікацій. Питанням методики викладання в іншомовній аудиторії на початковому рівні в українському мовознавстві присвячена низка праць. Так, І. Зозуля розглядає особливості формування навичок читання українською мовою [4]. І. Лисенко, І. Вальченко, Т. Плотнікова та Г. Соколова зосередили увагу на підходах, принципах і методах формування навичок говоріння в іноземних слухачів [8]. І. Линчак

© О. М. Трумко

описала типи інтернаціональних одиниць, які доречно використовувати на початковому етапі та виявила потенційні можливості цього класу слів у процесі формування різноманітних мовних навичок [7]. Д. Поляков і М. Курушина продемонстрували переваги й недоліки використання «емоджі» для вивчення лексики на заняттях з української мови [11]. Окремо лінгвісти аналізують особливості викладання різноманітних граматичних категорій на початковому рівні, наприклад роду [17]. Зосереджено увагу й на викладанні різножанрових текстів, зокрема анекдоту [6]. У цих та інших наукових доробках, як правило, представлені зразки дотекстових, притекстових і післятекстових завдань, робота над якими допомагає усім, хто вивчає українську мову як іноземну (це іноземці, які здобувають освіту в Україні, студенти українознавчих студій у світі, українська діаспора, діти трудових мігрантів, які навчаються в суботніх та недільних школах за кордоном), засвоїти певні граматичні конструкції та опанувати нову лексику, актуалізувати різні види мовленнєвої діяльності, особливі навички діалогічного та монологічного мовлення.

Мета дослідження – розглянути особливості актуалізації етикетних мовленнєвих актів, що стане підґрунтям для їхнього подальшого введення у навчальний процес з української мови як іноземної на початковому рівні (A1). Реалізацію поставленої мети забезпечують такі завдання: 1) окреслено намір етикетних мовленнєвих актів, які вивчають в іншомовній аудиторії на початковому рівні; 2) описано соціокультурний контекст (сукупність культурологічних, лінгвоукраїнознавчих і міжкультурних знань) їхньої реалізації та 3) виявлено набір мовних засобів для вербалізації етикетних мовленнєвих актів, які вивчатимуть іншомовці на початковому рівні.

Результати. Етикетні мовленнєві акти регламентуються соціальними та лінгвокультурними чинниками, забезпечують вираження ввічливого та доброзичливого ставлення до співрозмовника [16, с. 50], сприяють встановленню / налагодженню контакту, маркують початок / завершення вербальної взаємодії, підготовлюють «ґрунт» для наступної розмови та визначають атмосферу спілкування [1, с. 223]. У сфері спілкування побутують такі мовленнєві акти: «вітання; звертання, привернення уваги; знайомство; запрошення; прохання, порада, пропозиція; погодження; вибачення; незгода, відмова; скарга; втішання; комплімент; несхвалення; поздоровлення; вдячність і прощання» [14, с. 171].

На рівні A1 іншомовці вивчають **МА вітання / прощання**. Їх засвоюють з обов'язковою вказівкою на особливості

вживання: час доби (*Добрий ранок!, Добрий день!, Добрий вечір!*) і статус співрозмовника (*ти / Ви*).

Розрізнення форм апеляції до співрозмовника *ти / Ви* в українській мові належить до глобальних правил спілкування, визначає його тональність, а їх порушення часто призводить до комунікативних девіацій. Займенник *ти* є показником солідарності (з родинною чи професійною спільнотою, групами людей за віком чи переконаннями), підтвердженням приналежності до групи [18, с. 401], залученості у спілкування близьких і рідних людей, рівних за становищем або молодших за віком [15, с. 244]. Займенник *Ви* маркує стосунки між малознайомими співрозмовниками або вказує на соціальну дистанцію між ними, різницю у віці, може вживатися при звертанні дітей до батьків. Заміна однієї форми звертання іншою порушує правила спілкування, свідчить про відсутність поваги, агресію, невихованість тощо.

Також важливо зазначити, які форми вітання / прощання вживаємо у спілкуванні з особами з вищим статусом, в офіційних ситуаціях спілкування: *Добрий ранок!, Добрий день!, Добрий вечір!, До побачення!*, та форми, які є актуальними при спілкуванні, наприклад, з друзями, в неофіційних ситуаціях спілкування: *Привіт!, Па-па, Бувай*.

Важливим етапом у процесі встановлення контакту є коректне звертання до співрозмовника та позначення адресата, до якого звертається мовець, тому вивчаємо кличний відмінок, лексеми *пан / пані*: «*Добрий день, пане Андрію!*», «*Привіт, Оксано!*». Подаємо узагальнені правила творення кличного відмінка іменника: чоловічий рід -о → -е (Петро – Петре, але тато – тату), -а → -о (Микола – Миколо), - → е (Іван – Іване, пан – пане, брат – брате, але син – сину), -ь → -ю (Василь – Василю, продавець – продавцю), -ій → -ію (Андрій – Андрію, Матвій – Матвію, водій – водію); жіночий рід -а → -о (Оксана – Оксано, мама – мамо, дівчина – дівчино), -я → -ю (Оля – Олю, Леся – Лесю), -ія → -іє (Марія – Маріє, Надія – Надіє).

МА вибачення засвідчує те, що мовець бере на себе відповідальність за настання несприятливого стану справ, за скоєне, він пояснює ситуацію та обіцяє не робити подібних дій у майбутньому, запевнення в небажанні вчиняти малефективну дію, пропонує відшкодування втрати [3, с. 137–138]. Звісно, на рівні A1 вивчаємо особливості актуалізації МА вибачення у ситуаціях вчинення неприйнятних дій («*Вибачте! Я запізнився*», «*Вибачте мені. Я забув про нашу зустріч*») та привернення уваги («*Вибачте, Ви не підкажете, котра година?*», «*Вибачте, Ви не*

знаєте, як пройти до центру міста?»).

МА привітання / побажання – це мовленнєві дії, які адресант реалізовує для того, щоб приділити адресатові увагу, виявити симпатію, висловити надію на злагоду в його майбутньому житті та дотриматися норм мовленнєвого етикету певної лінгвокультури [9, с. 140]. Вивчаючи тему «Традиції, звичаї, свята», яку формують знання про а) державні і релігійні свята, б) день народження, весілля, в) подарунки [13, с. 16], іншомовець опановує навички висловлення привітань і побажань: «*Вітаю з днем народження! Бажаю щастя, здоров'я, успіхів*». Цю компетенцію наповнюють знання абстрактної лексики та вміння утворювати родовий / орудний відмінок іменників. Давальний відмінок займенників в однині *Вам / тобі* та давальний відмінок займенника у множині *вам* вказують на адресата, а дієслова *вітати* та *бажати* у першій особі теперішнього часу маркують дії мовця. Вибір займенника та змісту побажань регламентує вік адресата: «Формули привітання, як й інші етикетні фрази, мають свої комунікативно-стилістичні особливості, які впливають на вибір адекватної щодо адресата одиниці в мовленні. Скажімо, формулою *Дозвольте привітати Вас з...* вітають людину старшу, іншої статі, шановану в колективі, а не однокурника чи однокласника» [12, с. 146], «молодим людям зазвичай бажають любові, радості, сонця, наснаги, бадьорості, цвіту, успіху, казки. Для людей старшого віку можуть бажати здоров'я, щастя, бадьорості, віри, надії, добра, спокою, миру, достатку, літ тощо» [14, с. 176]. Також важливим є і гендерний аспект, але найбільше зміст побажань залежить від нагоди привітання: чи це релігійне або державне свято, чи це подія особистого або родинного життя тощо. Тому, наповнюючи лексичний мінімум на початковому рівні, вивчаємо основні свята: *Різдво, Великдень, День Незалежності України, Новий рік, день народження, іменини, одруження*. Наступний етап – це поєднання дієслова *вітати* з

іменником, який позначає нагоду, з якої висловлено привітання. Його мовну актуалізацію забезпечує орудний відмінок (з чим?): вітаю + з (із / зі) + свято = вітаю зі святом (вітаю з днем народження, вітаю з іменинами). Для висловлення побажання до дієслова *бажати* додаємо іменники у формі родового відмінка: *бажаю щастя / здоров'я / успіхів / миру тощо*. Розширити зміст привітання допоможуть прикметники: *міцний, щирий, успішний* («*Бажаю міцного здоров'я, безмежного щастя, успішних проєктів*»).

Зазначимо, що наступний етап навчання охоплює прислівники, аналітичну форму наказового способу та інші граматичні категорії, що дозволить іншомовцю розширити зміст привітань: *щиро вітаю, нехай тобі щастить у всіх починаннях* тощо.

У відповідь на побажання чи задоволення наших запитів реалізується **МА подяки**, розуміння якого власне «варіює від бажання мовця дотриматися соціального ритуалу до прагнення експлікувати своє психологічне ставлення до поведінки чи до дій іншого комуніканта. Фатичний чи емфатичний характер вираження подяки визначається ситуацією спілкування, відносинами між комунікантами, їх інтенціями» [5, с. 64]. На початковому рівні зосередимо увагу на фатичних функціях подяки та вивчимо лексеми *дякую / дуже дякую*.

Висновки. Етикетні мовленнєві акти є важливою складовою курсу з української мови як іноземної на рівні А1 та забезпечують реалізацію низки комунікативних інтенцій: вибачення, вітання, побажання, подяки, привітання та прощання, і допомагають іншомовцям набути комунікативної компетенції, необхідної для ефективного спілкування. Тому важливо володіти не тільки набором лексико-граматичних засобів, а й знаннями про соціокультурний контекст, у межах яких реалізуються ці мовленнєві акти. Засобами їх ефективного засвоєння є система вправ, завдань для читання, аудіювання, розвитку монологічного та діалогічного мовлення.

Список використаних джерел

1. Газизов Р. А. Коммуникативная категория вежливости в немецкой лингвокультуре (ситуативно-стратегический анализ) : дис. д-ра филол. наук : 10.02.04. Уфа, 2011. 395 с.
2. Гез Н. И. Формирование коммуникативной компетенции как объект зарубежных методических исследований. Иностранные языки в школе. 1985. № 2. С. 17–24.
3. Дейчаківська О. В. Предикативні прикметники як складники мовленнєвого акту вибачення. Scientific developments of European countries in the area of philological researches: Collective monograph. Riga : Baltija Publishing, 2020. Р. 1. S. 135–148.

4. Зозуля І. Навчання читання іноземних студентів україномовних текстів (початковий етап). Закарпатські філологічні студії. 2018. Вип. 5. Т. 1. С. 20–25.

5. Ківенко І. О. Мовленнєвий акт подяки: прагмалінгвістичний аналіз (на матеріалі англійської мови) : дис. канд. філол. наук : 10.02.04. Одеса, 2018. 226 с.

6. Линчак І. Анекдот як навчальний текст на початковому етапі вивчення УМІ. Гуманітарна освіта в технічних вищих навчальних закладах. 2019. Вип. 40. С. 27–33.

7. Линчак І. Роль інтернаціональної лексики при опануванні української мови іноземцями. Теорія і практика викладання

української мови як іноземної. 2021. Вип. 15. С. 73–82.

8. Лисенко І. О., Вальченко І. В., Плотнікова Т. О., Соколова Г. П. Розвиток навичок говоріння в іноземних слухачів на початковому етапі вивчення української мови як іноземної. Молодий вчений. 2021. № 5 (93). С. 207–211.

9. Мудрик Л., Лукашук О. Особливості функціонування етикетних мовленнєвих актів в англійському суспільно-політичному дискурсі. Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. 2017. №3. С. 137–142.

10. Мушировська Н. В. Роль когнітивно-комунікативного підходу в оптимізації процесу викладання української мови за професійним спрямуванням. Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Психологія і педагогіка». 2014. Вип. 29. С. 138–143.

11. Поляков Д. А., Курушина М. А. Використання емоції у навчанні лексики української мови як іноземної (рівень А1–А2). Молодий вчений. 2019. № 6.1 (70.1). С. 49–53.

12. Радевич-Винницький Я. Етикет і культура спілкування. Львів : СПОЛОМ, 2001. 223 с.

13. Стандартизовані вимоги: рівні володіння українською мовою як іноземною А1–С2. Зразки сертифікаційних завдань: посібник. Д. Мазурик, О. Антонів, О. Синчак, Г. Бойко. Київ : ІНКІОС, 2020. 186 с.

14. Станкевич Н., Шмакова Л. Етикетні вислови привітання і побажання як лінгвокраїнознавчі одиниці. Теорія і практика викладання української мови як іноземної. 2014. Вип. 10. С. 170–178.

15. Формановская Н. И. Речевое взаимодействие: коммуникация и прагматика. Москва : ИКАР, 2007. 478 с.

16. Формановская Н. И. Речевой этикет и культура общения. Москва : Высш. шк., 1989. 159 с.

17. Шевченко М. Категорія роду іменників у системі викладання української мови як іноземної на початковому рівні (А1). Současná Ukrajínistika. Problémy jazyka, literatury a kultury: sborník příspěvků z mezinárodní konference VII. Olomouc, 2016. S. 18–23.

18. Шкіцька І. Ю. Займенники «ти» – «ви» в маніпулятивній стратегії позитиву. Актуальні проблеми слов'янської філології. 2011. Вип. XXIV. Ч. 1. С. 400–408.

References

1. Gazizov, R. A. (2011). Kommunikativnaya kategoriya vejlivosti v nemetskoj lingvokulture (situativno-

strategicheskij analiz) : dis. d-ra filol. nauk [Communicative category of politeness in German linguistic culture (situational-strategic analysis) : dissertation philol. sciences]. Ufa, 395.

2. Gez, N. I. (1985). Formirovanie kommunikativnoy kompetentsii kak obyekt zarubejnykh metodicheskikh issledovaniy [Formation of communicative competence. as an object of foreign methodological research]. Foreign languages at school. No 2, 17–24.

3. Deichakivska, O. V. (2020). Predykatyvni prykmetnyky yak skladnyky movlennievoho aktu vybachennia [Predicative adjectives as syllables of the speech act of apology]. Scientific developments of European countries in the area of philological researches: Collective monograph. Riga : «Baltija Publishing». Part 1, 135–148.

4. Zozulia, I. Ye. (2018). Navchannia chytannia inozemnykh studentiv ukrainomovnykh tekstiv (pochatkovyi etap) [Teaching foreign students to read Ukrainian language texts (initial stage)]. Transcarpathian Philological Studies. Vol. 5 (1), 20–25.

5. Kivenko, I. O. (2018). Movlennievyy akt podiaky: prahmalinhvistychnyi analiz (na materialy anhliiskoi movy) : dis. kand. filol. nauk [Gratitude speech act: pragmalinguistic analysis (based on English) : dissertation philol. sciences]. Odesa, 226.

6. Lynchak, I. (2019). Anekdot yak navchalnyi tekst na pochatkovomu etapi vyvchennia UMI [A joke as a training text at the entry level of learning ukrainian as a foreign language]. Humanitarian education in technical higher educational institutions. Vol. 40, 27–33.

7. Lynchak, I. (2021). Rol internatsionalnoi leksyky pry opanuvanni ukrainskoi movy inozemtsiamy [The role of international vocabulary in studies of the Ukrainian language by foreigners]. Theory and Practice of Teaching Ukrainian as a Foreign Language. Vol. 15, 73–82.

8. Lysenko, I. O., Valchenko, I. V., Plotnikova, T. O. & Sokolova, H. P. (2021). Rozvytok navychok hovorinnia v inozemnykh slukhachiv na pochatkovomu etapi vyvchennia ukrainskoi movy yak inozemnoi [Development of speaking skills in foreign students at the initial stage of learning the Ukrainian language as a foreign language]. Young Scientist. No 5 (93), 207–211.

9. Mudryk, L. & Lukashchuk, O. (2017). Osoblyvosti funktsionuvannia etyketnykh movlennievyykh aktiv v anhliiskomu suspilno-politychnomu dyskursi [Functional Peculiarities of Etiquette Speech acts in English Social and Political Discourse]. Lesya Ukrainka Eastern European National University Scientific Bulletin. No 3, 137–142.

10. Mushyrovskaya, N. V. (2014). Rol kohnityvno-komunikatyvnoho pidkhotu v optymizatsii protsesu vykladannia ukrainskoi movy za profesiinym spriamuvanniam [The role of cognitive-communicative approach in the optimization of teaching Ukrainian language for special purposes]. Scientific Notes of the National University of Ostroh Academy. Series «Psychology and Pedagogy». Vyp. 29, 138–143.
11. Poliakov, D. A. & Kurushyna, M. A. (2019). Vykorystannia emodzhi u navchanni leksyky ukrainskoi movy yak inozemnoi (riven A1–A2) [Applying emojis for teaching vocabulary of Ukrainian as a foreign language (level A1–A2)]. Young Scientist. No 6.1 (70.1), 49–53.
12. Radevych-Vynnytskyi, Ya. (2001). Etyket i kultura spilkuвання [Etiquette and the culture of communication]. Lviv : SPOLOM, 223.
13. Mazuryk, D., Antoniv, O., Synchak, O. & Boiko, H. (2020). Standartyzovani vymohy: rivni volodinnia ukrainskoiou movoiu yak inozemnoiu A1–C2. Zrazky sertyfikatsiinykh zavdan: posibnyk [Standardized Requirements: the Proficiency Levels of Ukrainian as a Foreign Language (A1–C2). Samples of Certification Tasks: a Guide]. Kyiv : Firma «INKOS», 186.
14. Stankevych, N. & Shmakova, L. (2014). Etyketni vyslovy pryvitannia i pobazhannia yak linhvokrainoznavchi odynytsi [Greetings and wishes formulas as linguistic and country studies object]. Theory and Practice of Teaching Ukrainian as a Foreign Language. Vol. 10, 170–178.
15. Formanovskaya, N. I. (2007). Rechevye vzaimodeystvie: kommunikatsiya i pragmatika [Speech Interaction: Communication and Pragmatics]. Moscow : IKAR, 478.
16. Formanovskaya, N. I. (1989). Rechevoy etiket i kultura obscheniya [Speech Etiquette and Communication Culture]. Moscow : Vyssh. Shk, 159.
17. Shevchenko, M. (2016). Katehoriia rodu imennykh u systemi vykladannia ukrainskoi movy yak inozemnoi na pochatkovomu rivni (A1) [Category of the genus of nouns in the system of teaching Ukrainian as a foreign language at the primary level (A1)]. Současná Ukrajinská. Problémy jazyka, literatury a kultury : sborník příspěvků z mezinárodní konference VII. Olomouc, 18–23.
18. Shkitska, I. Yu. (2011). Zaimennyky «ty» – «Vy» v manipulyativnii stratehii pozytyvu [The pronoun «you» in the manipulative positive strategy]. Current problems of Slavic philology. Vol. XXIV, Part 1, 400–408.

ETIQUETTE SPEECH ACTS IN THE ASPECT OF LINGUO-DIDACTICS

O. M. Trumko

Abstract. The works of M. Kurushyna, I. Linchak, I. Lysenko, M. Shevchenko, H. Sokolova, T. Plotnikova, D. Polyakov, I. Valchenko and I. Zozula are devoted to the issue of teaching methods in a foreign language audience at the beginner level in Ukrainian linguistics. They study special features of the formation of reading and speaking skills in the Ukrainian language. They examine the types of lexical units, grammatical categories, multi-genre texts that are appropriate for studying at the initial stage.

Modern methods of teaching Ukrainian as a foreign language are based on the communicative approach, which resulted in a paradigm shift from the study of vocabulary and grammar to language acquisition through speech acts as ways of communicative interaction in specific communication situations. At the beginner level of learning the Ukrainian as a foreign language, speakers (foreigners studying in Ukraine, students of Ukrainian Studies in the world, the Ukrainian diaspora, children of migrant workers studying at Saturday and Sunday schools abroad) should master the skills of realizing the following etiquette speech acts: apologies, greetings, wishes, thanks, congratulations and farewells. In this regard, the present paper considers features of realization of etiquette speech acts to successfully introduce them into the educational process of Ukrainian as a foreign language at the beginner level (A1).

The paper outlines a set of etiquette speech acts, which are studied in a foreign language audience at the beginner level and describes the socio-cultural context of their realization, communicative situation, an addresser / addressee status, communicative goal. It also identifies lexical and grammatical means for the verbalization of etiquette speech acts, which will be studied by foreign language speakers at the beginner level. These are utterances and lexemes that form the content of the relevant speech acts to meet the communicative needs at the beginner level (phrases of greetings and farewells, names of the holidays, names of abstract concepts, etc.). A set of grammatical categories is specified for making correct utterances: indirect cases of nouns and personal pronouns, exclamatory case of nouns; for correct naming of the addressee: conjugation of verbs (to greet / to wish) in the present tense, noun-adjective agreement, examples of verb government, etc. The object of the analysis is also language means of forms of address to the interlocutor, which belong to the global rules of communication, determine its tone, and the violation of which often causes communicative deviations in the Ukrainian language. A system of exercises and tasks for reading, listening, developing monologue and dialogic speech provides effective learning of the etiquette speech acts.

Key words: Ukrainian as a foreign language, beginner level, etiquette speech acts, lexical and grammatical means.